

Abdüllatif Harpûtî'nin İsbât-ı Vâcib Delilleri

Sümeyye Yavuz

<https://orcid.org/0009-0005-1114-0070> | sumeyyeyavuz.9925@gmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

Abdüllatif Harpûtî (öl.1916) İstanbul Dârülfünun'da "Kelâm ilmi" profesörü olarak görev yapan son dönem Osmanlı âlimlerindedir. Kelâm ilmindeki eksikleri görüp yöntem ve içerik olarak bazı değişiklikler yapılması gerektiğini savunan Harpûtî, kelâm ilminde üçüncü tedvin zamanının geldiğini ve bu tedvinin asrın âlimleri üzerine vâcib olduğunu ifade eder. Kendisi de Tenkîhu'l-kelâm isimli eseri ile bu döneme örneklik teşkil etmeye çalışmıştır. Mukaddime, ilâhiyat, nübüvvet, sem'iyât ve imâmet bölümlerinden oluşan eserini, batı dünyasında ortaya çıkan düşünce akımlarına karşı deliller getirerek ele almıştır. Harpûtî, inanç meselelerinde, aklî metodlarla ortaya konulan ilmi verilerin zamanla değiştiğini belirtir. Bu sebeple ilahiyât ve nübüvvet gibi bölümleri kaleme alırken zamanın ilmi verileri ışığında farklı bilgileri kullanmıştır. Ayrıca kendi döneminde yeni yaygınlaşmış olan materyalizm, pozitivizm ve ateizm gibi akımların görüşlerine yer vermiş ve bunlara karşı reddiyelerde bulunmuştur. Bizde bu tebliğimizde, Harpûtî'nin isbât-ı vâcib konusunda kullandığı delilleri inceledik. Harpûtî, isbât-ı vâcib delillerini; "filozof ve muhakkik kelâmcıların delili", "çoğu kelâmcıların izlediği yol", "enbiyâ ve asfiyânın takip ettiği yol" ve "son dönem ilâhiyatçı filozoflar ve isbât-ı vâcib" alt başlıkları altında incelemiştir. Bu alt başlıklar ile klasik delillerden hangi delili ifade ettiğini net bir şekilde görememekteyiz. Harpûtî, "filozof ve muhakkik kelâmcıların delili" ile imkân delilini; "çoğu kelâmcıların izlediği yol" ile hudûs delilini, "enbiyâ ve asfiyânın takip ettiği yol" ile de gaye ve nizam delilini kast etmiştir. "Son dönem ilâhiyatçı filozoflar ve isbât-ı vâcib" alt başlığı altında imkân delili, hareket delili ve gaye ve nizam delillerini toplamıştır. Çalışmamıza eklemiş olduğumuz fitrat delilini ise başlıklar içerisinde görememekteyiz. Ancak Harpûtî'nin yapmış olduğu açıklamalardan bu delili de kullandığını tespit etmiş bulunmaktayız. Bu çalışma, Harpûtî'nin kullanmış olduğu isbât-ı vâcib delillerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, yeni ilm-i kelâma kapı aralayan ve yeni ilm-i kelâmın önemli isimlerinden sayılan Harpûtî'nin ispat konusunda kullandığı delillerin neler olduğunu görebilmemiz açısından önemlidir. Bu çalışmada dokümantasyon yöntemi kullanılmış, elde edilen veriler analiz edilerek metne yansıtılmıştır. Araştırma sonucunda Harpûtî'nin imkân, hudûs, gaye ve nizam, hareket ve fitrat delillerini kullandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Kelâm, Yeni ilm-i Kelâm, Abdüllatif Harpûtî, Tenkîhu'l-kelâm, Ulûhiyet, İsbât-ı Vâcib.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Abdüllatif Harpûti'nin İsbât-ı Vâcib Delilleri" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	20.05.2023
Kabul Tarihi	28.07.2023
Yayın Tarihi	08.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat
Araştırma Alanı	Kelam, Mezhepler Tarihi
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempzyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/305
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	3. Oturum - 26 Ağustos 2023 Cumartesi 18:00 - 19:10
Telif Hakkı	© 2023 Sümeyye Yavuz. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayıncıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayıncı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Yavuz, Sümeyye. "Abdüllatif Harpûti'nin İsbât-ı Vâcib Delilleri". <i>TSBS Bildiriler Dergisi</i> 3 (2023), 257-260. https://doi.org/10.55709/TSBSBildirilerDergisi.305

Abdullatif Harpütî's Proofs of the Necessity of the Existence of God (İthbât al-Wâjib)

Sümeyye Yavuz

 <https://orcid.org/0009-0005-1114-0070> | sumeyyeyavuz.9925@gmail.com

Master's Student, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara, Türkiye

Abstract

Abdullatif Harpütî (d.1916) was a late Ottoman scholar who worked as a professor of "Kalâm" at the Istanbul Darulfunun. Recognizing the deficiencies in the science of kalâm and arguing that some changes should be made in terms of method and content, Harpütî states that the time has come for the third compilation in the science of kalâm and that this compilation is obligatory upon the scholars of the century. He himself tried to serve as a model for this period with his book Tanqîh al-kalâm. His study, which consists of muqaddimah (preface), divinity, prophecy, sam'iyât, and imâmate chapters, deals with the currents of thought that emerged in the Western world by bringing evidence against them. Harpütî states that the scientific data on matters of faith, which are put forward by rational methods, change over time. For this reason, while writing chapters such as divinity and prophecy, he used different information in light of the scientific data of his time. He also included and refuted the views of movements such as materialism, positivism, and atheism, which were newly widespread in his time. In this paper, we have analyzed the proofs used by al Harpütî on the subject of ithbât al-wâjib. Harpütî analyzed the proofs of ithbât al-wâjib under the subheadings of "the proofs of philosophers and muhaqqiq theologians", "the path followed by most theologians", "the path followed by the prophets and asfiyân", and "the recent theologian philosophers and ithbât al-wâjib". These subheadings do not clearly indicate which of the classical proofs he means. By "the proof of the philosophers and the muhaqqiq theologians" Harpütî meant the evidence of possibility (imkân); by "the path followed by most theologians" he meant the proof of existence (huduth); and by "the path followed by the Prophets and asfiyân" he meant the evidence of purpose and order. Under the title "The recent theologian philosophers and ithbât al-wâjib", he collected the proof of possibility, the proof of motion, and the proofs of purpose and order. The proof of the disposition (fitrah) that is included in our study is not to be found in the titles. However, from Harpütî 's explanations, we have determined that he also used this argument. This study aims to reveal the proofs of ithbât al-wâjib used by al Harpütî . This research is significant for us to comprehend what evidence Harpütî , who opened the door to the new science of Kalâm and is considered one of the important figures of the new science of Kalâm, used for proof. The documentation method was used in this research, and the data obtained were analyzed and reflected in the text. As a result of the

research, it was determined that al Harpūti used the proofs of possibility, existence, purpose and order, motion, and disposition.

Keywords

Kalām, New Science of Kalām, Abdullatif Harpūti, Tanqih al-kalām, Divinity, Ithbāt al-Wājib.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “Abdullatif Harpūti's Proofs of the Necessity of the Existence of God (Ithbāt al-Wājib)” presented at the Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-05-20
Accepted	2023-07-28
Published	2023-08-08
Category	Art & Humanities, Religion & Theology
Research Area	Religious Studies, Islamic Theology, Islamic Sects
Conference	:
Title	3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/tsbs/article/view/305
Location & Date	Online - 26-31 August 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 3 - August 26, 2023, Saturday 18:00 - 19:10
Copyright	© 2023 Sümeyye Yavuz. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Yavuz, Sümeyye. “Abdullatif Harpūti's Proofs of the Necessity of the Existence of God (Ithbāt al-Wājib)”. <i>TSBS Proceedings Journal</i> 3 (2023), 257-260. https://doi.org/10.55709/TSBSBildirilerDergisi.305